

Svar Rekommendation 55/21, Jämlik möjlighet till utbildning och välfärd för personer med hörselnedsättning eller synskada

1. Rekommendationen

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en nordisk kartläggning av hur situationen ser ut i nordiska skolor vad gäller utformning och teknisk utrustning för personer med hörselnedsättning och personer med synskada

att kartläggningen skall innehålla en analys av de finansiella konsekvenserna av universellt utformade skolor

2. Meddelande från Nordiska ministerrådet

De nordiska utbildningsministrarna ansluter sig till utskottets bedömning om att jämlik möjlighet till utbildning och välfärd är ett grundläggande värde för de nordiska länderna.

Den centrala principen för grundskoleutbildningen i Norden är att den är inkluderande. Var och en har rätt att växa till sin fulla potential som människa och samhällsmedlem i Norden. En elev med funktionsnedsättning har rätt till det stöd och de anpassningar som behövs för att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningen. Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som alla nordiska länder har ratificerat, ska ändamålsenliga och individanpassade stödåtgärder erbjudas i miljöer som ger största möjliga kunskapsmässiga och sociala utveckling som är förenlig med målet om fullständig inkludering i samhället.

Det är huvudmännen för skolorna i Norden som är skyldiga att anpassa lärmiljön och ge det stöd som behövs. De nordiska länderna har jobbat aktivt med tillgänglighetsfrågorna under de senaste åren och på olika sätt verkat för att stödja huvudmännen för skolorna i uppdraget.

Det har tagits fram mer kunskap och serviceutbud både till huvudmännen för skolorna, pedagogisk personal och familjer med barn och unga med särskilda behov.

Nordiska ministerrådet har gjort en kunskapsinsamling med anledning av denna rekommendation, som återfinns som bilaga till detta svar.

Om finansiella konsekvenser av universellt utformade skolor

När det gäller frågan om de finansiella konsekvenserna av universellt utformade skolor, hänvisar Nordiska ministerrådet till en kartläggning i Norge som tagits fram av Oslo Economics, i vilken Oslo Economics har bedömt att en kartläggning av grundskolebyggnader i Norge skulle kosta ca 160 MNOK.

Oslo Economics har vidare estimerat att totalkostnaden för att genomföra vägkartan för universellt utformade skolor i Norge skulle kosta 6,14 miljarder NOK. Bedömningen är baserad på existerande kartläggningar, information från exempelkommuner och uppskattningar. Bedömningen var beställd för att få underlag för en samhällsekonomisk analys, inte för en faktisk kostnadsberäkning. Med hänsyn till osäkerheten i denna bedömning och stor ökning i kostnader för byggandet de senaste åren, finns det anledning att tro att kostnaderna kan vara väsentligt högre.

Motsvarande beräkningar har inte gjorts i andra länder.

Nytt nordiskt program för samarbete om funktionshinder

Nordiska ministerrådet håller på att ta fram ett nytt nordiskt program för samarbete om funktionshinderfrågor – mänskliga rättigheter, inkludering och fri rörlighet för tidsperioden 2023–2027. Arbetet med universell utformning av skolor är ett relevant tema för uppföljning inom ramen för detta program. I aktivitetsplanen för programmet ingår insamling av statistik om skolgång/utbildning överlag för personer med funktionsnedsättning och informationsutbyte i dessa frågor.

Nordiska ministerrådet anser härmed att rekommendationen är uppfyllt.

Bilaga till svaret, NR rekommendation 55/21

Översikt över de nordiska ländernas arbete för jämlik tillgång till utbildning och välfärd för personer med hörselnedsättning eller synskada

Danmark

Angående elever med hörehandicap i Danmark, skal den danske folkeskole tilgodese alle børns læring og udvikling. Udgangspunktet i folkeskolelovgivningen er, at alle elever så vidt muligt skal modtage undervisning i en almen klasse.

Det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så alle elever udvikler sig faglig og alsidigt, herunder socialt, og trives i skolens faglige og sociale fællesskaber.

Ansvar for undervisningen og dermed også de hensyn der skal tages til den enkelte elev ligger hos kommunerne. Kommuner og skoler kan endvidere henvende sig den nationale videns- og specialrådgivningsinstitution VISO og få vejledning og kan henvende sig direkte til de landsdækkende specialrådgivningsinstitutioner på høreområdet.

For at understøtte, at elevernes udvikling og læring i videst mulig omfang kan finde sted i den almene undervisning, har kommuner og skoler mulighed for at give støtte til elever og tilrettelægge undervisningen på måder, som kan understøtte alle elevers faglige progression og trivsel i den almene undervisning. Der kan blandt andet anvendes holddannelse, undervisningsdifferentiering og supplerende undervisning. Der kan også anvendes tolærerordninger og undervisningsassistenter, som både kan hjælpe den enkelte elev og klassen som helhed.

Børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, skal tilbydes specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i specialklasser og

specialskoler eller som støtte i den almindelige klasse i mindst 9 ugentlige undervisningstimer.

Børne- og Undervisningsministeriet har i samarbejde med Socialstyrelsen udgivet en forløbsbeskrivelse til kommunerne <https://socialstyrelsen.dk/handicap/horehandicap/forlobsbeskrivelse>. Forløbsbeskrivelsen indeholder anbefalinger til kommunerne om tilrettelæggelsen af indsatserne til børn i målgruppen og formidler aktuel viden i sagen.

Derudover ligger der på EMU, Danmarks læringsportal, vejledninger til arbejdet med at imødekomme denne elevgruppes behov.

Finland

En elev har rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som fastställs i lagen om grundläggande utbildning och förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att alla skoldagar garantera eleven grundläggande förutsättningar för lärande och skolgång, tillgängliga lärmiljöer och möjlighet till socialt samspel.

Det finns ett nationellt kunskapscenter Valteri för lärande och kompetens som stöder närskoleprincipen genom att erbjuda mångsidiga tjänster för behoven inom allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

<https://www.valteri.fi/sv/tjanster/>

Det finns flera bestämmelser och direktiv som redan i planerings- och byggnadsskedet ska tas i beaktande för att lokalerna ska vara säkra och sunda. Flera faktorer inverkar på byggnadens säkerhet, såsom enhetens storlek, en ändamålsenlig dimensionering och planlösningen.

<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/en-saker-och-sund-daghems-och-skolbyggnad>

Island

Enligt byggregler (byggingareglugerð nr. 112/2012) skall skolor vara universiellt utformade och bygga på de förordningar som byggreglerna föreskriver bland annat angående akustik och tillgänglighet för synskadade. (<https://www.byggingareglugerd.is/search?q=hlj%C3%B3%C3%B0>)

Enligt grundskolelagen (lög um grunnskóla nr. 91/2008) har alla grundskoleelever rätt till ändamålsenlig undervisning i en stimulerande lärmiljö i lämpliga byggnader som tar hänsyn till deras behov och allmänna välbefinnande. Elever har rätt att få sina utbildningsbehov tillgodosedda i en vanlig inkluderande grundskola, oavsett fysisk eller psykisk förmåga. (<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2008091.html>)

Utformningen av grundskolor utförs efter elevers specifika behov.

Det finns ett service- och kunskapscenter för blinda, synskadade och individer med integrerad syn- och hörselnedsättning (Þjónustu- og þekkingarmiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og einstaklinga með samþætta sjón- og heyrnarskerðingu). <https://midstod.is/> Centret stödjer skolor med specifika åtgärder när de får elever som är blinda, synskadade eller elever med integrerad syn- och hörselnedsättning.

Kommunikationscentret för döva och hörselskadade (Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra) tillhandahåller utbildning och rådgivning till dem som tillhandahåller tjänster till dem som använder isländskt teckenspråk för kommunikation. (<https://shh.is/>)

Isländska centret för hörsel- och talstörningar (Heyrnar og talmeinastöð Íslands) är ett kunskapscenter för hörsel- och talstörningar. Centret tillhandahåller tjänster över hela landet för döva, hörselskada och de som har talsvårigheter.

Norge

Kommunene har ansvar for å tilrettelegge for alle elever slik at de får et godt og inkluderende pedagogisk tilbud. Kommunene har ansvar for å oppfylle rettighetene som barn og elever har etter barnehageloven og opplæringsloven.

I mange kommuner finnes særskilt tilrettelagte grunnskoler for hørselshemmede og døve. Dette er ordinære kommunale skoler som tilbyr undervisning i og på tegnspråk for elever som følger læreplaner for tegnspråk, eller tilrettelagt undervisning for hørselshemmede som ønsker å følge ordinære læreplaner. Flere samarbeider med omkringliggende kommuner slik at elever som har behov for det kan gå i skolen i en nabokommune. Noen har også tilbud om deltids plass eller besøksdager gjennom året for elever fra andre skoler og kommuner.

Norge har veikart universelt utformet nærscole: https://bibliotek.buf-dir.no/BUF/101/Veikart_Universelt_utformet_naerskole_2030.pdf

Norge har også innført krav om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonssteknologi (IKT) som også gjelder for digitale læremidler, læringsplattformer og nettbaserte løsninger. Fra 1. februar 2022 ble forskrift om universell utforming av IKT-løsninger endret, ved at EUs WAD-direktiv ble inntatt. Gjennom denne endringen ble det introdusert nye krav for offentlige organers nettsteder og mobilapplikasjoner. Disse nye kravene begynner å

gjelde 1. februar 2023. De nye kravene gjelder også for skolen, med unntak av kravet til synstolking som ikke vil gjelde for skoler og barnehager. Viktige administrative funksjoner for disse sektorene skal likevel synstolkes.

Regjeringen har uttrykt at den vil gjennomføre "Veikart for universelt utformet nærskole innen 2030", blant annet ved å gjeninnføre rentekompensasjonsordningen for skolebygg og svømmeanlegg.

Sverige

Huvudmannen (för grundskolan, sameskolan eller grundsärskolan) är skyldig att anpassa lärmiljön och ge det stöd som behövs. Detta är bl.a. reglerat genom lagstiftning (diskrimineringslagen, skollagen) som rör kränkande behandling. För skolans huvudmän gäller att de måste vidta aktiva åtgärder mot kränkande behandling. Det finns t.ex. aktuella rättsfall där huvudmannen dömts till vite för att elever med funktionsnedsättning drabbats till följd av bristande tillgänglighet.

Både Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har arbetat med att stödja huvudmännen på olika sätt bl.a. genom stödmaterial och nationella skolutvecklingsprogram. Det finns sedan flera år tillbaka även statsbidrag att söka. Regeringen har nyligen beslutat om en lagrådsremiss med förslag som syftar till att stärka och förtydliga elevhälsans uppdrag. Vidare har Skolverket i uppdrag att digitalisera de nationella proven.

Svenska regeringen har utifrån den beslutade propositionen om funktionshinderspolitiken även beslutat om uppdrag för stöd till myndigheter vid uppföljning: [Uppdrag att ge stöd vid uppföljning av funktionshinderspolitiken - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2023/02/uppdrag-att-ge-stod-vid-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken/)